

Utökat informationsutbyte Ds 2022:13

Sammanfattning

Utredningen syftar till att säkerställa att myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor har tillgång till den information de behöver för att fatta korrekta beslut i fråga om ersättning från välfärdssystemen och för att motverka arbetslivskriminalitet¹.

Utredningen består av en delrapport och en slutrapport.

I delrapporten hittas en sammanställning av tidigare utredningar och förslag på området samt en kartläggning av behov av ytterligare informationsutbyte. I delrapporten konstateras bland annat att uppgifter i större utsträckning behöver få lämnas på initiativ av den som förfogar över uppgiften och att regelverk för personuppgiftsbehandling utgör begränsning för informationsutbyte.

Utredningen har följande utgångspunkter:

- förtroendet för välfärdssystemet och det offentliga är grundstenar i ett fungerande samhälle
- arbetslivskriminalitet är ett växande problem och felaktiga utbetalningar som uppgår till stora belopp riskerar att påverka förtroendet och tilltron till myndigheter att hantera allmänna medel och utföra sina uppdrag
- statliga och kommunala myndigheter ska samverka och bistå varandra inom sitt verksamhetsområde och att det är viktigt att anlägga ett övergripande perspektiv som gör det möjligt att ta ansvar på helheten
- regelverk inom informationsutbyte ska utformas så teknikneutralt som möjligt för att ge stabila rättsliga förutsättningar för fortsatt utveckling av digital förvaltning mellan olika offentliga aktörer

---

¹ Länk till utredningen: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserienoch-promemorior/2022/07/ds-202213/>

Vidare har utredningen funnit att:

- offentlighet- och sekretesslagen (OSL) under 40 år har försetts med en mängd ändringar och tillägg vilket bidrar till och att regelverket idag är svåröverskådligt och i många fall svårtolkat
- skyddet för personlig integritet är viktigt men bör generellt inte ges så stark ställning att utförandet av viktiga samhällsfunktioner försvåras
- bästa vägen för att förbättra informationsutbyte är att föreslå generella bestämmelser
- samtycke som grund för personuppgiftsbehandlingar i samband med ökat informationsutbyte anses inte vara en framkomlig väg.

I slutrapporten föreslås lagändringar för att få till stånd ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte. De flesta förslagen på lagändringar träffar informationsutbyten statliga myndigheter emellan. Ett förslag som handlar om underrättelseskyldighet är riktat mot socialtjänstens verksamhet. Ett förslag om förändrad sekretess i OSL omfattar ej socialtjänst samt hälso- och sjukvård på grund av dessa verksamheters höga sekretesskydd för den enskilde. Ett förslag om utökat ändamål om lägenhetsregister till förmån för en statlig myndighets verksamhet har bäring på flera områden.

Brott mot välfärden måste förebyggas, upptäckas och beivras

Som en ram för vad ett sammanhängande arbete mot välfärdsbrottslighet innebär vill Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) understryka att det svenska välfärdssystemet är omfattande och en av grundbultarna i samhället. Välfärdssystemet har stor betydelse för den sociala tryggheten. Stora belopp betalas dock ut på felaktiga grunder. En utveckling SKR ser är att välfärdsbrottsligheten går från att den enskilda människan fuskat till systemhotande organiserad brottslighet. Detta är ett stort samhällsproblem som med kraft måste motverkas.

Välfärdsbrottsligheten påverkar vårt demokratiska system på flera sätt, bland annat genom att:

- offentliga resurser försvinner till personer och verksamheter som de inte varit avsedda för
- tjänstepersoner och förtroendevalda utsätts för otillåten påverkan vilket exempelvis kan leda till att beslut inte fattas, att felaktiga beslut medvetet fattas eller att inspektioner inte genomförs
- medborgarnas tillit till samhället och bidragssystemen urholkas.

Detta är en oacceptabel utveckling och kraftfulla åtgärder måste vidtas. För att kunna förebygga och förhindra välfärdsbrottslighet behöver också kommuner och regioner lagstiftning som ger möjlighet till ett strukturerat och effektivt arbetssätt samt att kunna ta emot och dela relevant information med berörda myndigheter.

Övergripande synpunkter från SKR

SKR ställer sig bakom utredningens utgångspunkter och förslagen som presenteras i utredningen, bland annat vad gäller utökat informationsutbyte mellan statliga myndigheter. Utifrån ett kommunperspektiv önskar SKR framföra följande synpunkter.

SKR har i denna utredning bidragit med konkreta informationsbehov med tillhörande juridiska hinder utifrån handläggning inom ekonomiskt bistånd och lagen (1993:387) om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). SKR har även bidragit med en enkätstudie riktad till kommuner där drygt 40 kommuner deltog i. Utredningen avser att återkomma med förslag i kommande arbete inom Regeringskansliet, som inte preciseras mer, på hur kommunernas behov inom ekonomiskt bistånd och LSS ska tillgodoses.

Den befintliga tjänsten SSBTEK har stor betydelse för enkel informationsöverföring från myndigheter till kommunernas ekonomiska bistånd. 288 kommuner kan med en knapptryckning inhämta uppgifter från idag 8 statliga myndigheter. Vilka uppgifter som kan lämnas från myndighet till socialnämnd via SSBTEK regleras av förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt SoL samt även i olika registerförfattningar och i OSL. För att utöka informationsmängderna i tjänsten SSBTEK och på så vis göra tjänsten med effektiv krävs ofta ändringar i olika registerförfattningar och då utredningen endast föreslår ändringar i OSL kan detta möjligen ha en negativ påverkan vad gäller utvecklingen av SSBTEK.

Avslutningsvis fördjupar inte utredningen sig i hur uppgifterna rent praktiskt ska utbytas och vilka digitala alternativ som står till buds idag (som till exempel Säker Digital Kommunikation) samt vad som behöver utvecklas. SKR önskar att utredningen tydliggör att berörda myndigheter fokuserar på förverkligandet av de nya utbytesmöjligheterna kopplat till den digitala infrastrukturen ENA under DIGG:s samordning och att myndigheterna möter kommunerna på ett samordnat sätt.

Nedan följer ett antal särskilda kommentarer per förslag som har bäring på kommunernas verksamhet.

4.4 Ny generell sekretessbrytande regel införs

En generell möjlighet att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskilda till en annan myndighet införs i 10 kap. OSL. Den nya bestämmelsen innebär att sekretess inte hindrar att uppgifter som en myndighet förfogar över lämnas till en annan myndighet, om dessa uppgifter behövs för att den mottagande myndigheten ska kunna fullgöra författningsreglerad verksamhet.

Sekretessen inom hälso- och sjukvården enligt 25 kap. 1-8 §§ OSL och socialtjänsten 26 kap. 1-6 §§ OSL föreslås vara undantagen bestämmelsens tillämpningsområden. Kommunal och regional verksamhet omfattas därmed inte av dessa nya möjligheter.

Att socialtjänsten och hälso- och sjukvården undantas från den nya generella sekretessbrytande regeln kan tyckas bidra till att kommuner och regioner kommer ännu längre ifrån att kunna förebygga och förhindra välfärdsbrottslighet. Samtidigt vill SKR framhålla vikten av att säkerställa att individer som behöver stöd och hjälp från socialtjänsten och hälso- och sjukvården inte drar sig för att söka den kontakten av rädsla för att känsliga uppgifter ska spridas till andra myndigheter.

SKR ställer sig därmed bakom förslaget att dessa verksamheter undantas från den nya generella sekretessbrytande regeln med hänsyn till den enskildes integritet. Utifrån den information som finns i utredningen framkommer inte de fördelar som skulle kunna kompensera integritetsförlusten för den enskilde. SKR är intresserad av att dessa fördelar utreds vidare och förtydligas, och kan då komma att ta ett annat ställningstagande. SKR vill även framhålla de möjligheter som redan idag finns för att bryta sekretess vid brottsmisstanke enligt 10 kap. 23 § OSL och enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, för att nämna två exempel.

6.5 Underrättelseskyldighet gentemot Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

En ny bestämmelse om underrättelseskyldighet för kommunerna införs i socialtjänstlagen (2001:453). Bestämmelsen innebär att socialnämnden ska underrätta Försäkringskassan om att beslut om insatser för enskilda upphör eller ändras om uppgiften är av betydelse för ärenden som regleras i socialförsäkringsbalken (2010:110).

SKR ser behov av ytterligare beskrivning av vilka insatser som faktiskt avses i den nya bestämmelsen om underrättelseskyldighet i 12 kap. 7 a § socialtjänstlagen. Utifrån föreliggande beskrivning gör SKR tolkningen att det inte handlar om ärenden om ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd utan samtliga övriga insatser som ges enligt socialtjänstlagen inom kommunens individ- och familjeomsorg. Det kan handla om insatser till barn och unga, till personer med missbruksproblematik, till personer utsatta för våld i nära relation med mera. SKR ställer sig frågande till om insatser som beviljas inom ramen för lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) omfattas och önskar förtydligande kring detta.

SKR vill understryka att kommunerna har behov av samma information, beslut om insatser för enskilda upphör eller ändras om uppgiften är av betydelse för ärenden som regleras i Socialförsäkringsbalken (2010:110) från Försäkringskassan.

10.5.2 Effekter för kommuner och regioner

Det pågår och har pågått en rad initiativ på områdena välfärdsbrottslighet, brottsförebyggande och informationsutbyte. SKR anser att det är svårt att överblicka konsekvenser för den kommunala verksamheten i de olika förslagen och vad de sammantaget kan komma att innebära. Det är tydligt att socialtjänsten och framförallt ekonomiskt bistånd i olika sammanhang förväntas lämna information till statliga myndigheter. SKR ser vikten av att arbeta tillsammans för att motverka felaktiga utbetalningar i välfärdssystemen, men vill samtidigt understryka att myndigheterna inte kan förvänta sig att kommunerna genom sina nära kontakter med medborgare och sin lokala förankring kan ersätta myndigheternas egna lokala förankring och ansvar för att utföra de kontroller som krävs för att säkerställa korrekta utbetalningar.

Sveriges Kommuner och Regioner

Peter Danielsson
Ordförande